

своеобразных особенностей. Для дифференциации необходимо образование определенных условий среди которых необходимо указать конкретные условия: 1) граница, барьер, преграда; 2) расстояние, удаленность. Отмеченные нами как внешние факторы, они создают возможности для появления дифференциации. Называя границу, барьер, преграда, мы имеем ввиду разделение языков не только с лингвистической точки зрения, но и также административными границами. Языки внутри единого государства как бы не были далеко друг от друга географически, лингвистически могут сохранять свою общность, единство. Мысли о выделении различных языков из родственных языков одного из известных современных тюркологов Л. Йохансона верны. Его предположения о разделения друг от друга диалектов и формирование как язык вызывает интерес, и еще раз подтверждает, что: “В присвоении особенностей отдельных диалектов огромную роль играют географические факторы” [3, с. 8]. Одновременно, расстояние, удаленность между территориями, где используется язык, для процесса дифференциации имеет большое значение. Это еще раз подтверждает закономерную связь между лингвистическими и географическими событиями, взаимозависимости между собою процессов.

Научная новизна работы. В статье исследуются некоторые факторы обуславливающие процесс дифференциации в языке на основе сравнения Тюрско–Огузских языков. В общей форме рассмотрено изучение конкретных факторов обуславливающих процесс дифференциации в языке в Тюрско–Огузских языках в тюркологии. Статья может считаться новизной в исследовании этой малоизученной теме.

Применительная значимость работы. Статья может послужить ценным источником для исследователей занимающихся общими вопросами тюркологии, проблемами исторической основы литературного языка.

Список использованных источников

1. Баскаков Н. А. Краткий сравнительно–исторический обзор о исследованиях Турецких диалектов // *Tarihîn peşinde*. Sayı 2, 2009.
2. Демир Н., Язычи Н. Самое сильное время тюрского языка: Общие оценки и ожидания // 21. *Yüzyılda Sosyal Bilimler*. Sayı: 1 / Eylül–Ekim–Kasım, 2012.
3. Yohanson L. Turkic–Iranian contact areas. Historical and linguistic aspects. – Wiesbaden : Harrassowitz Verlag, 2006.

References

1. Baskakov N. A. Kratkij sravnitel'no–istoricheskij obzor o issledovanijah Tureckih dialektov // *Tarihîn peşinde*. – Sayı 2, 2009.
2. Demir N., Jazychi N. Samoe sil'noe vremja tjurskogo jazyka: Obshhie ocenki i ozhidaniya // 21. *Yüzyılda Sosyal Bilimler*. Sayı: 1 / Eylül–Ekim–Kasım, 2012.
3. Yohanson L. Turkic–Iranian contact areas. Historical and linguistic aspects. – Wiesbaden : Harrassowitz Verlag, 2006.

Маммадова У., дисертант, Національна Академія Наук Азербайджану (Азербайджан, Баку), rus_rahimli@yahoo.com

Фактори які обумовлюють процеси диференціації в мові

З моменту свого створення в усій історії розвитку мови йдуть процеси диференціації та інтеграції. У мовах ці процеси можуть виявлятися одночасно і в різний час. Різні чинники грають важливу роль у виникненні цих процесів. Серед причин, що створюють диференціацію можна відзначити такі, як соціально–історичні умови, міграцію, контакт іншими мовами і діалектами, географічну ізоляцію, політичну ізоляцію та ін. Насправді, політичне, економічне, соціальне та культурне життя суспільства безпосередньо впливає на еволюцію мови. Впливом цих факторів змінюється склад мовних носіїв, членів суспільства. Зміни в складі суспільства також призводять до змін у мові.

Ключові слова: диференціація, носії мови, соціально–історичні умови, мова й діалект.

Mammadova W., of the thesis, National Academy of Sciences of Azerbaijan (Azerbaijan, Baku), rus_rahimli@yahoo.com

Factors causing differentiation processes in language

From the moment of the creation in all history development of language there are differentiation and integration processes. In languages these processes can come to light at the same time and at different times. Various factors play an important role in emergence of these processes. Among the reasons, creating differentiation can be noted such, as socio–historical conditions, migration, contact by other languages and dialects, geographical isolation, political isolation, etc. Actually, political, economic, social and cultural life of society directly influences language evolution. Influence of these factors, the structure of language carriers, members of society changes. Changes in society structure also leads to changes in language.

Keywords: differentiation, language carriers, socio–historical conditions, language and dialect.

* * *

УДК 123.1

Матвеев В. О.

доктор філософських наук, завідувач кафедри фундаментальних та соціально-гуманітарних дисциплін, Університет новітніх технологій (Україна, Київ), Vitaliymatveev@mail.ru

МЕТААНТРОПОЛОГІЯ ЯК БАЗОВА СИСТЕМА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

В статті розглядається проблема самореалізації людини, яка, на думку автора, є однією з кардинальних проблем сучасності. Аналізуються здобутки сучасних українських філософів в цьому аспекті, особливо виділяється проект метаантропології, запропонований відомим вченим Н. Хамітовим. Автор статті вважає, що, не зважаючи на те, що Н. Хамітов в своїх роботах в основному спирається на здобутки європейської філософії, метаантропологія знаходиться в якості своєрідної точки перетину західної і східної філософських традицій. Робляться висновки про те, що метаантропологія може служити філософською базою для самореалізації особистості.

Ключові слова: самореалізація, метаантропологія, радянський період, марксизм, європейська філософська традиція, індійські філософські школи.

Вдосконалення людини, або, інакше кажучи, її самореалізація, є однією з кардинальних проблем сучасності. Відомо, що інтерес до особистості людини, особливо до розвитку її індивідуальних здібностей, значно загострюється в кризові або переломні моменти історії, а саме такий момент і переживає зараз Україна, як зрештою, й інші країни пострадянського простору. Відсутність цілісної системи самореалізації особистості, на погляд автора статті, є одним із чинників, що створюють, насамперед, досить загрозливу як демографічну ситуацію в нашій країні, так і ситуацію зі станом здоров'я населення України. Так, за даними, розміщеними в інтернет-виданнях, Україна посідає 99 місце за станом здоров'я населення на 2012 р. [1].

Причому, все більше стає зрозумілим, що будь-які державні заходи в плані різних соціальних програм, виділення додаткових коштів на медобслуговування та покращення його якості, пропаганда здорового способу життя тощо не можуть остаточно вирішити цю проблему, оскільки вона може бути втілена в життя лише на основі комплексної загальнонаціональної програми самореалізації особистості, яка поєднає зусилля держави, громадянського суспільства та окремої людини.

Можна констатувати, що нестабільність є характерною рисою існування людства в ХХ – початку ХХІ ст. Тому ідея переходу на якісно новий спосіб буття, де на першому місці стояв би комплексний розвиток особистості, знаходить дедалі все більше прихильників у сучасному світі. На жаль, в нашій країні подібний перехід ще не забезпечений на відповідному науковому рівні.

Аналізуючи процес підготовки спеціалістів різного профілю в сучасній вищій школі, можна зазначити, що він характеризується певною суперечливістю і навіть парадоксальністю. З одного боку, в навчальному процесі є в наявності конкретні дисципліни, що стосуються окремих проблем людини (психологія, педагогіка, етика, естетика, соціологія, історія та ін.). З іншого боку, незважаючи на те, що останнім часом у вітчизняному науковому та освітньому просторі отримала певний (хоча й недостатній, як на думку автора статті) розвиток філософська антропологія, як цілісне вчення про людину, ще є потреба в дисциплінах, які давали б змогу репрезентувати людську особистість в аспекті її самореалізації.

Досліджуючи проблему самореалізації особистості в творчості вітчизняних авторів, неможливо обійти радянський період, де філософія була, свого роду, служницею ідеології марксизму-ленінізму і це привело до значних втрат як у розвитку філософії, так і у вирішенні даної проблеми зокрема. Характеризуючи марксизм як філософську течію в аспекті самореалізації особистості, можна зазначити, що основоположники діалектичного та історичного матеріалізму – К. Маркс і Ф. Енгельс основною сферою самовдосконалення людини вважали її практично-трудова діяльність в соціумі, тому що саме праця, на їх погляд, може сприяти самопізнанню і самовизначенню. І навпаки, людське життя, відчужене від праці, вело до втрати його сенсу та деградації особистості. Однак, на наш погляд, активна боротьба проти релігії та завищення ролі соціуму, а також не зовсім вірна постановка і вирішення основного питання філософії про відношення свідомості до буття (оскільки не лише буття визначає свідомість, але й свідомість – буття) привели до гальмування розвитку індивідуальних здібностей людини, як це спостерігалось в колишньому Радянському Союзі, де вільно мислити і проявляти ініціативу було нерідко просто небезпечно.

На наш погляд, потрібно зазначити, що, незважаючи на те, що сімдесят років радянської влади назва пануючої філософії – марксизм-ленінізм писалася через дефіс і ленінізм розглядався як закономірний розвиток марксизму, тобто подавався як його логічне завершення, – тим не менш, в низці принципових положень ці вчення кардинально розходяться. Це різні підходи до вчення про суспільно-економічну формацію, пролетарську революцію, державу тощо. Методологічне значення концепції про суспільно-економічну формацію полягає в тому, що марксизм розглядав історичний розвиток в якості закономірного процесу зміни однієї формації іншою. З точки зору ленінізму можливий стрибок від феодальної формації до комуністичної, минаючи капіталістичну. Якщо, за марксизмом, революції будуть відбуватися в найбільш розвинутих державах одночасно, то, за ленінізмом, пролетарська революція може відбутися в одній окремій державі, в даному випадку в Росії, в центрі якої капіталізм розвивався, дійсно, семи-мильними кроками, але в цілому це була ще аграрна держава, де більшість населення склали селяни. Тому так звана Велика Жовтнева соціалістична революція була, як на наш погляд, свого роду демонстрацією спроби відмінити дію соціальних законів за допомогою насильства. Тобто, встановлення так званої диктатури пролетаріату обернулося трагедією для мільйонів лю-

дей. Намагання втримати владу за будь-яку ціну привело до посилення функцій державного апарату, хоча марксизм вказував на те, що в ході побудови комунізму роль держави буде зменшуватися.

Відповідно до цього в радянській філософській літературі занижувалася роль свідомості, хоча К. Маркс і вважав, що свідомість є вторинною до буття, в своїх роботах (“Тези про Фейєрбаха”, листи до Боргіуса, Шмідта та в ін. працях) вказував, що не тільки буття визначає свідомість, але й свідомість визначає буття. За радянської влади теза “буття визначає свідомість” працювала на тоталітарну систему, оскільки виховувала в людей інертність і догматичність мислення, пасивність і некритичність сприйняття оточуючої дійсності, бажання перекласти вирішення своїх проблем на керівництво (партію, уряд, партійного лідера тощо), тим самим зберігаючи статус кво комуністів в суспільстві.

Критичне ж ставлення до дійсності, спроби змінити буття, фактично означало підрив цієї партійно-феодальної системи, чого пануюча влада допустити не могла. Тому дослідження природи людини навіть в працях таких видатних радянських філософів, як Г. Батищев, Б. Кедров, В. Шинкарук та ін. не могло не відбуватися під впливом марксистсько-ленінської філософії, де ідея свободи розглядалася, в першу чергу, в якості усвідомлення необхідності, тобто розвиток духовного світу особистості і відповідно її самореалізація напряму пов’язувалися з мірою усвідомлення цієї необхідності, що відповідним чином ставило бар’єри на шляху розвитку індивідуальних здібностей людини, підганяючи її під певний соціальний стандарт будівника комунізму.

Та все ж навіть в радянські часи у вітчизняній науці вже закладалися підвалини в дослідженні проблеми самореалізації особистості, присвячені засадничим питанням людини, її сутнісним силам та можливостям їх розвитку, структурі та умовам їх реалізації, які отримали свій розвиток за часів отримання Україною незалежності. Такі сучасні українські філософи, як Е. Андрос, В. Андрущенко, А. Бичко, І. Бичко, Б. Головка, Г. Горак, В. Горський, Г. Гребеньков, Г. Заїченко, В. Кизима, Б. Парохонський, М. Попович, В. Рижко, В. Сержантов, В. Табачковський, В. Шинкарук – зробили значний внесок в розробку, в першу чергу, в напрямку розвитку національних та гуманістичних традицій в аспекті самовдосконалення особистості. Культурологічний аспект життєдіяльності особистості розглядається в працях наступних науковців: С. Бистрицького, Л. Губерського, А. Єрмоленка, В. Малахова, І. Надольного та ін.

У філософському аспекті морально-аксіологічній проблематиці присвячені роботи таких вчених, як: Ю. Вільчинський, Г. Волинка, Є. Головаха, В. Кремень, О. Левицька, В. Малахов, М. Михальченко, М. Мокляк, В. Ткаченко, В. Шинкарук, В. Ярошовець та ін.

Соціально-психологічні аспекти становлення особистості у своїх працях представили Н. Паніна, Л. Сохань, В. Тихонович.

У екзистенційно-феноменологічному аспекті концепції розвитку особистості досліджують такі автори, як С. Бистрицький, В. Козловський, С. Крилова, В. Малахов, С. Пролєєв. Значний внесок в розробку проблем, пов’язаних з самовдосконаленням особистості, внесли

роботи Б. Головка, В. Табачковського, А. Шевченка, які мають персоналістично-антропологічну спрямованість.

Підкреслюючи актуальність теми статті, також необхідно вказати на той факт, що, не зважаючи на досить велику кількість літератури, де висвітлюються проблеми самореалізації особистості, до сих пір не існує ні єдиної концепції самореалізації особистості, ні єдиної методологічної бази для визначення даного поняття; більш того, сам термін “самореалізація” до недавнього часу був відсутнім у вітчизняній довідковій літературі, так само як і в довідковій літературі країн СНД. Однією з спроб заповнити цю лакуну є стаття автора в співавторстві з Н. Хамітовим “Самореалізація особистості” в словнику з філософської антропології [2, с. 319–320].

В контексті створення національної системи самореалізації особистості можуть бути задіяні методологічні здобутки проекту метаантропології, представленого в сучасній українській філософії роботами відомого науковця Н. Хамітова, яку у вузькому сенсі цього слова він розуміє як вчення про фундаментальні тенденції розвитку людського роду. Зокрема евристично значущим був запропонований в метаантропології поділ людського буття на буденний, граничний та метаграничний виміри і визначення особистості як єдності духовного та душевного начал.

Репрезентуючи свою концепцію, Н. Хамітов вказує: “Поняття метаантропології з’являється вже у пізнього М. Шелера в контексті усвідомлення можливостей трансцендування людини за “межі життя” – у духовний простір, в якому людське з’єднується з божественним, а людина перетворюється в партнера (Mitbildner) Творця. У сучасній українській філософії метаантропологія є однією з тенденцій розвитку філософської антропології, насамперед екзистенціальної антропології Київської світоглядно-антропологічної школи. Вона набуває інтегрально – методологічного звучання як проект, що протистоїть метафізиці і трактується насамперед, як філософія буденного, граничного і метаграничного буття людини, а також фундаментальних тенденцій еволюції людини і людства та пов’язаних з ними колізій” [3, с. 6].

Метаантропологія не відкидає здобутки філософської антропології і не намагається її замінити, але має тенденцію до об’єднання філософської антропології, екзистенціалізму та персоналізму, тобто претендує на певний універсалізм своєї системи, виступаючи, за своєю суттю, філософською антропологією доби модернізму. Тим самим автор метаантропологічного проекту сподівається окреслити аспекти подолання певної антропологічної кризи, що спостерігається в сучасному світі. Повноцінне людське буття не можна уявити без прояву творчості, тому в метаантропології креативність репрезентується в якості створення простору свободи і любові, що в кризових суспільства повинно реалізуватися, насамперед, у встановленні відносин толерантності і взаєморозуміння.

Важливим моментом метаантропології є не лише те, що вона розглядає людське буття в аспекті трансцендування, а є трансцендуванням з одного екзистенціального виміру до іншого. Тобто, глибинна спрямованість філософії як науки розглядається тут в якості засобу звільнення від буденності, причому не лише через пізнання, на рівні теорії, але й на рівні практики, через

зміну буття, переходу людини на більш високий рівень буття.

Н. Хамітов, розвиваючи свою систему, звертається в основному до творчості представників західної філософії – М. Гайдегера, А. Камю, Ф. Ніцше, Г. Плеснера, А. Шопенгауера тощо. Але, враховуючи явний чи латентний взаємовплив східної та західної релігійної та філософської традицій, можна зазначити, що метаантропологія знаходиться в якості своєрідної точки перетину цих підходів.

Так, в індійській філософії людина розглядається як феномен, що відображає в своєму фокусі Всесвіт, тобто фактично являється космосом в мініатюрі. Наприклад, в Чхандог’я-упанішаді [Чхандог’я-упанішада, б. 2. 3-4] вказується, що вогонь, вода і земля разом з безкінечним началом утворюють індивідуальну душу людини, котра тісно пов’язана з кожним аспектом ієрархії існування матеріального і духовного світу. Тобто, вершиною людської душі є божественне начало, котре, знаходячись в стані ананди (блаженства), пов’язане з Абсолютом, причому чим більш високим є духовний розвиток людини, тим більше вона відчуває цю єдність з Абсолютом.

Таким чином, слідуючи логіці Упанішад, внутрішня сутність Я людини в ідеалі є чистою свідомістю і тотожною Богу (Брахману) та відповідно Я всіх істот. Тілесні відчуття, розум, інтелект вважаються модусами, що знаходяться в постійній зміні, незмінною ж сутністю є лише Я, тобто духовне начало, яке й потрібно постійно розвивати.

В індійській філософській традиції підкреслюється, що матеріальний світ займає одну четверту частину, а духовний – три четвертих, і ця пропорція зберігається й по відношенню до людини. Тобто людина першопочатково є духовною істотою, хоча й потребує пробудження цієї духовності.

В індуїзмі наголошується, що в людині ведеться постійна боротьба між природним (матеріальним) і божественним (духовним), ця боротьба між кінечним і безкінечним, що притаманна всьому світу, досягає свого піку в людській свідомості. Безкінечне в людині спонукає вийти її за свої межі і, таким чином, подолати своє кінечне буття. Реальність Я являється безкінечним; нереальність, від якої треба звільнитися, являє собою кінечне. Людина може “отримати доступ в царство боже, де панують вічні істини абсолютної любові і абсолютної свободи, тільки завдяки загибелі її індивідуальності і перетворенню всього кінечного в безкінечне, всього людського в божественне”, на що вказує С. Радхакрішнан [4, с. 152].

Перед людиною стоїть головне завдання – пізнати своє справжнє Я. Це є найвище пізнання (пара-від’я); будь-яке інше пізнання по відношенню до нього є нижчим (апара-від’я). Метод самопізнання здійснюється через контроль нижчого Я, яке іменується ще хибним Его, посередництвом вивчення, роздумів і вправлінням в зосередженості уваги до тих пір, доки сили колишніх звичок і думок повністю не будуть подолані твердою вірою в істину, що засвоюється посередництвом духовної практики.

Таким чином, для індуїстського розуміння людини є її співвіднесеність з Богом-Брахманом. З одного боку, Брахман присутній скрізь і повсюди, він є силою, що

утримує весь матеріальний світ, являючись незмінним в матеріальному світі, що знаходиться в постійній зміні і русі. З іншого ж боку, якщо представники мінерального, рослинного, тваринного світів позбавлені самостійного духовного прогресу, то людина не лише має такий шанс, але й повинна присвятити все своє життя його реалізації. Цим самим, вважається, є можливість подолати відстань між людиною і Богом не лише шляхом наступних перероджень, але й через розкриття в окремих випадках своєї божественності за одне земне життя, як правило, за умови, коли людина народилася в касті брамінів і повністю себе реалізувала через служіння Богу.

Важливим аспектом індійської традиції є те, що матеріальний світ розглядається в більшості випадків як майя – ілюзія, котру потрібно подолати через трансцендентування, яке розуміється в якості з'єднання з Брахманом-Абсолютом. Тобто, акцент робиться не на житті в цьому матеріальному світі, а на переході в нове вище буття. Тому тут заохочується аскетизм і відлюдництво.

В метаантропології ж, яку розвиває Н. Хамітов, вище або метаграницне буття людини, це буття, в якому реалізується воля до єдності свободи, любові та толерантності. Идеалом є не відлюдник, а геній, але геній, позбавлений протиріч, що ведуть до страждань, вища особистість, яка вказує шлях людям, що не змогли ще піднятися до його рівня. Тобто акцент робиться на цей бік життя, що в сучасних умовах є більш актуальним і доступним шляхом для самореалізації особистості.

Висновки:

1. Вдосконалення людини, або, інакше кажучи, її самореалізація, є однією з кардинальних проблем сучасності.

2. За радянських часів активна боротьба проти релігії та завищення ролі соціуму вели до гальмування розвитку індивідуальних здібностей людини.

3. В контексті створення національної системи самореалізації особистості можуть бути задіяні методологічні здобутки проекту метаантропології, представлено в сучасній українській філософії роботами відомого науковця Н. Хамітова.

4. Заслугою метаантропології є те, що вона претендує на певний універсальність своєї системи, виступаючи, за суттю, філософською антропологією доби модернізму, де поєднується теорія і практика.

5. Метаантропологія знаходиться в якості своєрідної точки перетину західної і східної філософських традицій.

6. Метаантропологія виступає життєстверджуючим началом і може служити філософською базою для самореалізації особистості в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Україна зайняла 99 місце за станом здоров'я населення [Електронний ресурс] // Українська правда. П'ятниця, 17 серпня 2012. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/08/17/332277/>. – Назва з екрана.

2. Матвеев В. А. Самореализация личности / В. А. Матвеев, Н. В. Хамитов // *Философская антропология: словарь* / Под редакцией доктора философских наук, профессора Н. Хамитова. – К.: КНТ, 2011.

3. Хамітов Н. Філософська антропология у “позитивному” та “негативному” проблемному полі: концепти еросу і танатосу // *Вісник Інституту розвитку дитини*. Вип. 2. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: збірник наукових праць. – Київ: Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. 2009 – 158 с.

4. Радхакришнан С. Индийская философия. Т. 1 / С. Радхакришнан. – Ирпень: Радогост, 2005. – 549 с.

References

1. Ukraina zaynyala 99 misce za stanom zdorovya naselennya [Elektronnyy resyrs] // *Ukrainska Pravda/ Pyatnica?* 17 serpnya 2012/ – Elektron. Dani. Rezim dostupu : <http://www.epravda.com.ua/news/2012/08/17/332277/>. – Nazva z ekrana.

2. Matveev V. A. Samorealizaciya lishnosti / V. A. Matveev, N. V. Hamitov // *Filosofskaya antropologiya: slovar / Pod redakciye doktora filosofskix nauk, professora N. Hamitova*. – K.: KNT, 2011.

3. Hamitov N. Filosofska antropologiya u “pozitivnomy” ta “negativnomy” prodlennomy poli: koncepti erosy i tanatosy // *Visnik Institutu rozviku dinini*. Vip. 2. Seriya: Filosofiya, pedagogika, psihologiya: Zbirnik naukovix prac. – Kiev: Vidavnicтво Nacionalnogo pedogogishnogo universitetu im. M. P. Dragomanova. 2009 – 158 c.

4. Radhakrishnan S. Indiyaskaya filosofiya. – T. 1 / C. Radhakrishnan. – Irpen: Radogost, 2005. – 549 s.

Матвеев В. А., доктор философских наук, заведующий кафедрой фундаментальных и социально-гуманитарных дисциплин, Университет новейших технологий (Украина, Киев), Vitaliyamatveev@mail.ru.

Метаантропология как базовая система самореализации личности в контексте развития отечественной философской мысли

В статье рассматривается проблема самореализации личности, которая, как считает автор, является одной из кардинальных проблем современности. Анализируются достижения современных украинских философов в этом аспекте, особенно выделяется проект метаантропологии, предложенный известным ученым Н. Хамитовым. Автор статьи считает, что, несмотря на то, что Н. Хамитов в своих работах в основном основывается на достижениях европейской философии, метаантропология находится в качестве своеобразной точки пересечения западной и восточной философских традиций. Делаются выводы, что метаантропология может служить философской базой для самореализации личности.

Ключевые слова: самореализация, метаантропология, советский период, марксизм, европейская философская традиция, индийские философские школы.

Matveev V. A., Doctor of Philosophical Sciences, Head of department of fundamental and humanitarian disciplines, University of new technologies (Ukraine, Kiev), Vitaliyamatveev@mail.ru

Metaanthropology as basic system of self-realization of the personality in a context of development of domestic philosophical idea

Author of the article considers that improvement of man, or, in other words, its self-realization is one of the cardinal problems of our time. At the same time, lack of an integrated system of self-realization of personality, in his opinion, allows to our country, fully declare itself, as about full-fledged European country. Soviet period of development of philosophy is analyzed in terms of self-realization of personality, pointed to possible shortcomings in materialist philosophy in this aspect. By considering achievements of modern Ukrainian philosophers, the author focuses on the project of metaanthropology, which was presented in modern Ukrainian philosophy by the works of N. Hamitov. It is stressed that important point of metaanthropology is not only the fact that it examines the human being in the aspect of transcendence, and the transcendence from one existential measurement to another. Despite the fact that N. Hamitov in his work relies heavily on the achievements of European philosophy, author of the article considers that, given the explicit or latent mutual influence of Eastern and Western religious and philosophical traditions, metaanthropology is as a kind of the point of intersection of these approaches. The conclusion is made that metaanthropology can serve by a philosophical basis for self-realization of personality.

Keywords: self-realization of personality, metaanthropology, Soviet period, Marxism, European philosophical tradition, Indian philosophical schools.

* * *

УДК 378.016:785

Мозгальова Н. Г.

доктор педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та інструментальної підготовки, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського (Україна, Вінниця), mozgalov98@mail.ru

ЕВОЛЮЦІЯ ІДЕЇ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ

Здійснено історико-філософський аналіз проблеми формування успішної особистості вчителя, визначено провідні напрями, наукові теорії та концепції

Збірник наукових праць “Гілея: науковий вісник”